

AZ ÁLLAMIGAZGATÁSI SZERVEK INTEGRITÁSÁNAK FEJLESZTÉSE

VÁLTOZÓ ETIKAI ALAPELVEK

KÖFOP-2.2.3-VEKOP-16

BUDAPEST 2017. MÁRCIUS 6-7.

DR. JÁVOR ANDRÁS, TISZTELETBELI ELNÖK
MAGYAR KORMÁNYTISZTVISELŐI KAR

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

A SZEMÉLY SZEREPE

- Az etika mindig az emberek egymás közötti kapcsolataiban értelmezhető csak.
- A társadalmi élet középpontjában az ember van.
  - nem a társadalom által egyesített embereken kívül, sem pedig fölöttük, hanem kizárólagosan bennük, közöttük, s következésképpen érettük léteznek.
- Az ember megkísérli értelmezni önmagát, vágyait, törekvéseit (identitástudat).

ALAPVETŐ ETIKAI ÉRTÉKEK

- Igazság
  - Az ember keresi, tiszteli és mindenáron érvényre juttatja;
  - Akkor kiegyensúlyozott egy társadalmi együttlét, ha ezen alapul;
  - Ha erre törekszünk, akkor erkölcsösek vagyunk.
  - Folyamatos képzést, nevelést, permanens erőfeszítést követel mindenkitől;
  - Létünkből származó értékrend és nem változhat koronként, nem befolyásolhatja hatalom vagy pl. pénz.

ALAPVETŐ ETIKAI ÉRTÉKEK

- Szabadság
  - Ember-ember viszonylatban értelmezhető;
  - Természetes jogunk, hogy szabad és felelősségteljes embernek ismerjenek el;
  - Ezért kijár mindenkinek a tisztelet;
  - Ugyanakkor nem individualista, hanem az igazság és igazságosság által szabályozott közösségekben értelmezhető.
  - Önálló döntés az igazság talaján, a közjó és közrend keretein belül.
  - A szabadság egyben képesség az erkölcsi rossz visszautasítására.

ALAPVETŐ ETIKAI ÉRTÉKEK

- Igazságosság
  - Azt jelenti, hogy mindenkinek megadják azt, ami az igazság szerint jár neki.
  - Feltételezi az igazságnak ismeretét.
  - Az ember legmélyebb lényegéből fakad.
  - Európában a kereszténységből eredően hagyományosan a **szeretet** a társadalometika legnagyobb erkölcsi értéke.
  - A szeretet alapvetően jóakaratot jelent.
  - A szeretet olyan hajtóerő, amely az egyént és a társadalmat a közjó megvalósítására indítja.
  - A szeretet hatással van az igazság keresésére, a szabad döntésre és az igazságosság gyakorlására is. Mindezt a szeretet „eleveníti meg.”

- ARISZTOTELÉSZ (Kr.e. 384-322) Politika c. műve:
  - minden tudománynak és művészetnek az a célja, hogy mindig és mindenekelőtt az állampolgárok javát szolgálja;
  - politikai szempontból pedig az számít jónak, amely a „**közösség számára hasznos**” (agathon koiné symphéron).

- CICERÓ (Kr.e. 106-43):
  - az állam akkor törekszik a közjóra (bonum cum mune), ha
    - nemes célokat tűz ki a közösség elé,
    - garantálja a polgárai külső és belső biztonságát,
    - a jog érvényesülését és
    - a rendet.

- Középkori skolasztika:
  - Különbségtétel az egyén javát akaró részleges jó (bonum particulare) és a **közösség java** (bonum cummune) között;
  - A részleges jónak illeszkednie kell a közjóba;
  - A közösség javát az embernek mindig figyelembe kell venni (másképpen bűnös szándék áll fenn!);
  - Az értelem (ratio) dönti el, mi számít részleges jónak és közjónak (anya – bíró paradoxon);
  - a legkiválóbb erénynek tekintette, amely az igazságos törvények teljesítésére irányult.

KÖZJÓ ÚJKORI ÉRTELMEZÉSE

- JOHN LOCKE (1632-1704) és MOSES MENDELSSOHN (1729-1786):
  - Tartalmi elemnek tekintették a *szociális harmóniát*, az *emberi jogokat*, a *vallási toleranciát* és az államhatalom beavatkozási lehetőségének korlátozását.
- JEREMY BENTHAM (1748-1832):
  - a közjó „*a legtöbb ember legnagyobb boldogsága.*” (Ugyanakkor nem definiálja, mit ért boldogság alatt. Harmonikus anyagi jólét?)
- „Emberi és polgári jogok nyilatkozata” (1789) az *emberi méltóság* elvéből kiindulva határozta meg azokat a jogokat, amelyeket mindenkinek tiszteletben kell tartani.

- Új, alternatív fogalmak:
  - „rend”,
  - a „társadalmi harmónia, egyensúly”, és
  - a szélesebb körben alkalmazott ún. **„össztársadalmi érdek”**.

- **A jó állam célja a közjó szolgálata:**
  - „A Kormány célja a jó állam megteremtése.
  - Az állam attól tekinthető jónak, hogy az egyének, közösségek és vállalkozások igényeit a **közjó** érdekében és keretei között, a legmegfelelőbb módon szolgálja.
  - A közjó fogalma egyrészt magában foglalja azt, hogy az állam jogszerű és méltányos *egyensúlyt teremt* a számtalan érdek és igény között, e célból igényérvényesítést tesz lehetővé és védelmet nyújt.
  - Másrészt a jó állam kellő felelősséggel jár el az örökölt *természeti* és *kulturális javak védelme*, továbbörökítése érdekében.
  - Harmadrészt a jó állam egyetlen önérdeke, hogy az előző két közjó elem érvényesítésére minden körülmények között és hatékonyan képes legyen, azaz megteremti a *hatékony joguralmat*, ennek részeként az intézményi működést, az egyéni és közösségi jogok tiszteletben tartását és számon kérhetőségét.

- Minden gazdasági rendszer megteremti a maga kultúráját.
- Ennek legfontosabb eleme az etikai rendszere, amely az általa preferált értékek hierarchikus kapcsolatrendszerét tükrözi és meghatározza a szociális, gazdasági, családi élet mindennapjait.
- Ez az iránytű az emberek számára, ez vezérli viselkedésüket.

- Két meghatározó eleme van ma az uralkodó ideológiának:
  - Neoliberalizmus: a szabad piac mindenható, az állam szerepe minimális, szociális jogok erősen korlátozottak.
  - Globalizáció: globálisan is a szabad piac a legfontosabb, mindenfajta kereskedelmi és pénzügyi korlátozás nélkül.

- Különböző megvalósulási formák (skandináv jóléti államok, államkapitalizmus Kínában, totális szabad piac az USA-ban és más országokban) is rendelkeznek bizonyos közös elemekkel:
  - Sikeres egyéni életút érték, mely együtt értendő a gazdasági sikerességgel;
  - A magántulajdon az értékek hierarchiájában meghatározó helyet foglal el;
  - Az individualizmus „szentséggé” vált. (Emberi jogok...) Az állam egyetlen feladata ezek érvényesülésének garantálása;
  - Az egyén versenyben van a többiekkel: gazdaságban, társadalomban. Ezért folyamatosan egyénileg döntéseket hoz a saját sikere érdekében. A kooperáció háttérbe szorul, az érvényesülés az elsőbbség;
  - Rendkívül meghatározó érték a profit maximalizálása;
  - A hasznosság is meghatározó érték (haszonelvűség!).

- A mennyiség a minőség előtt áll az értékek rangsorában.
(Ez leginkább tetten érhető a fogyasztói társadalomban. A jó marketinggel minden eladható, akár van rá szükségünk, akár nem, bármilyen minőségben, még akkor is, ha a termék élelciklusa rövid és hamarosan új vásárlására kényszerülünk vagy arra ösztönöznek minket. Ezzel pazaroljuk az energiát, mérhetetlenül sok hulladékkal terheljük a környezetünket.)
- A gyors haszon elérése bármi áron szintén érték, kitűzött cél.
- Kevés ember gondolja végig, hogy tettei milyen hatással lesznek a következő generáció életére.
- Carpe diem!

MAI ETIKAI KIHÍVÁSOK

- A közösség szerepét, súlyát az egyén számára hangsúlyossá kell tenni.
- A posztmodern kor ideális egyéne ma izolált és csak saját emocionális jólétével törődik. Nem érdeklik a közügyek (a közjó!), meghagyja azt a hivatásos (?) politikusok ügyének. A közösség számára ma csak a családot, gyerek(eke)t, barátokat (vannak még barátok?) jelenti.
- Hagyományos közösség, virtuális közösség. Előnyök - hátrányok.
- A következmény: a társadalom atomizálódik, frusztrálódik, kriminalizálódik.

MAI ETIKAI KIHÍVÁSOK

- Az egyén kilép a családi és baráti kötelezéseken túlra, odafordul a másik ember, embercsoport irányába és kapcsolatot létesít velük, ha szükséges, segítséget ad nekik és segítséget kap tőlük.
- Mint egyén, ezáltal érzelmileg gazdagabbá válik.
- Nem várunk el ezért ellenszolgáltatást. Tudunk mi is ajándékot adni a másoknak? Önként, ellenszolgáltatás nélkül, hogy a javukat szolgáljuk? Tudunk ellenszolgáltatás nélkül bárki segítségére lenni?
- És ha ez a munkánk, amit megfizetnek, tudjuk ezt őszintén, tiszta szívből megtenni?
- Ki tud-e fejlődni bennünk a belátás képessége?
- Döntéseinket ki, mi befolyásolja?

A CIVIL ETIKA GYENGE PONTJAI

- Minél több a részvevő, annál nehezebb a konszenzus elérése
- A konszenzus törvényeken keresztül érvényesül, amit a többség hoz!
- Meg kellene egyezni az alapvető közös értékekben!
- Miután ez alig elérhető, a létrejövő konszenzus későbbi értelmezés keresztüztüzebe kerül (relativizmus veszélye!).
- Olyan hozzáállás kellene, ami a természeti jogokon alapul, azokat prioritásként kezeli.
- A posztmodern társadalomban a racionalitás és az univerzális megközelítés dominál, nem figyelembe véve a mai fragmentálódott és elégedetlen embereket.

A CIVIL ETIKA GYENGE PONTJAI

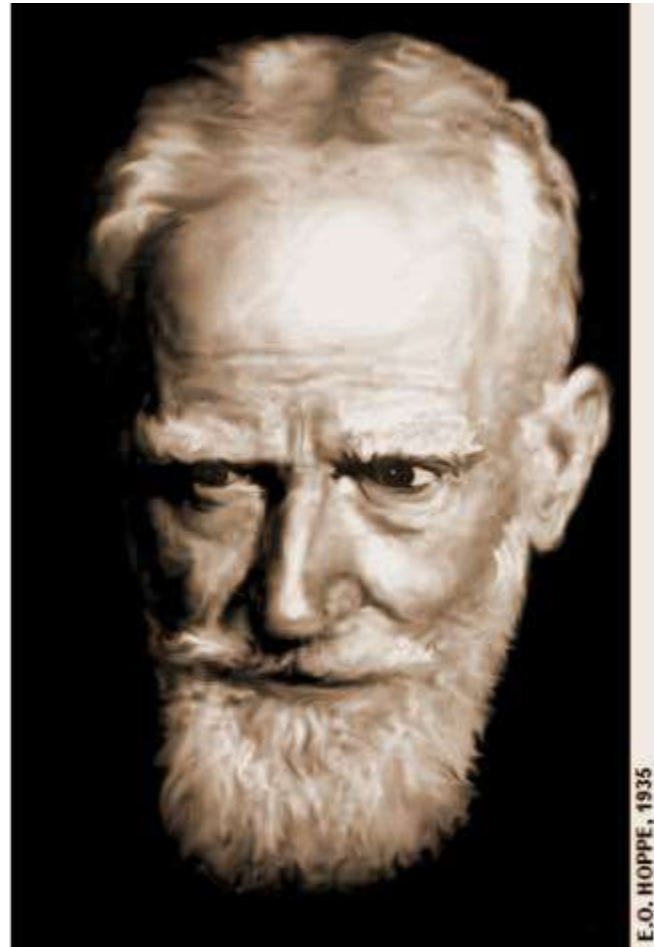
- Etikus párbeszéd, valódi szociális reformok – és ne a nyugati minták erőltetése.
  - doktrinerség, mint a gyarmatosítás új formája.
- Az etika oktatásának új formája szükséges:
  - A szülői ház, a radikális csoportok, a befogadó ország kultúrájának szorításában nincs etikai jövőképe az új generációnak
  - Több párbeszéd, empathia.
- Az etika a közösségben születik, ahol az egyének megtervezik életüket és boldogulásukat!
  - Ezt kell globálisan érvényre juttatni!

AZ ETIKAI MINIMUM KERESÉSE

- Kiindulási pont az Emberi Jogok Chartája
  - Első szint: személyes szabadság (vélemény, mozgás, gyülekezés, stb.)
  - Második szint: szociális, kulturális és gazdasági jogok
  - Harmadik szint (ma még alig elismert): jog a születéshez, az egészséges élethez és nem szennyezett környezethez, valamint egy békés társadalomhoz!
- Az első az egyént védi az állammal szemben, a második az állam felelőssége az egyénnel szemben, a harmadik a társadalom felelőssége az egyén, a jövő nemzedék irányába!

„Az egyetlen
szükséges dolog
az ördög
győzelméhez, az
az, hogy a jó
emberek ne
tegyenek semmit.”

(George Bernard
Shaw)

E.O. HOPPE, 1935

„Minden köztisztviselő a maga helyén álljon olyan erkölcsi magaslaton, hogy a társadalmat a maga példájával is irányítsa!”

(Teleki Pál: Az igazi tisztviselő)

